

אדמו"ר; ולאחרי ארבעים שנה מאז הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר יש
כבר גם "לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע"⁶;

כעת צריך רק להיות, שיפתחו את ה"לב לדעת", ויפקחו את
ה"עינים לראות", ויפתחו את ה"אזנים לשמוע", ועד"ז – לנצל את כל
רמ"ח האברים וש"ה הגידים הגשמיים – נוסף על לימוד התורה וקיום
המצוות בכלל (רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח אברים⁷ וש"ה מצוות
לא תעשה כנגד ש"ה גידים⁸) – ללימוד פנימיות התורה כפי שנתגלתה
בתורת החסידות וקיום הוראות רבותינו נשיאינו, כולל – ללמוד בענייני
הגאולה, באופן שזה יפתח את הלב והעינים והאזנים – ושיבינו, יראו
וירגישו בפשטות ממש בגשמיות העולם – את הגאולה האמיתית
והשלימה בפועל ממש, וללמוד תורתו של משיח (פנימיות התורה)
באופן של ראי', שכל זה כבר ישנו מן המוכן, צריך רק לפקוח את
העינים ואז יראו זאת!

. . . גם מנהג ישראל אשר הולך ומתפשט בזמננו זה ללמוד ענייני
גאולה וענייני משיח, כדי להתכונן ולהכין אחרים עוד יותר להגילוי של
הגאולה האמיתית והשלימה, כנ"ל.

לזכות

הרה"ת ר' לוי יצחק שיחי' צייטלין
לרגל יום ההולדת שלו לאויש"ט,
ש"ק פ' ויצא, י"ב כסלו ה' תהא שנת פלאות דגולות
לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

*

נדפס ע"י זוגתו

מרת חי' שרה שתחי' צייטלין

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ויצא

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ה

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

"מכון לוי יצחק"

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים וארבע לבריאה

א. כיצד נשא יעקב אחיות:

כפי שכבר הוסבר פעמים רבות מתרץ רש"י בפירושו על התורה את כל הקשיים המתעוררים בפשט הפסוקים, וכאשר אין לו תשובה לפי דרך הפשט על קושי מסויים, הוא אומר "איני יודע"¹ וכדומה. אם ישנן שאלות אשר רש"י אינו משיב עליהן, הרי זה משום שהוא סובר, שהתשובות עליהן כה פשוטות, עד אשר "בן חמש למקרא" יבין אותן בעצמו.

לפי זה אין מובן: בפרשתנו יש לכאורה תמיהה, שנידונה על ידי מפרשים רבים ובמספר ספרים. ובפירושו רש"י אין אנו מוצאים שום הסבר או הבהרה לכך:

מסופר בפרשתנו, שיעקב התחתן עם לאה ועם רחל, ולאחר מכן גם עם בלהה ועם זלפה, אשר כולן היו בנות לבן². ומתעורר הקושי: הרי האבות קיימו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, ורש"י מציין זאת במפורש לגבי יעקב³, אשר בו אנו עוסקים – וכיצד הותר לו לשאת ארבע אחיות, דבר שנאסר על ידי הלאו⁴ "ואשה אל אחותה לא תקח"?

אמנם, כאשר בן חמש למקרא לומד את פרשת ויצא, הוא עדיין אינו מכיר לאו זה, המופיע רק מאוחר יותר בתורה, אך גם בפרשות המאוחרות יותר אין רש"י מיישב קושי זה.

אמנם, בפירושים שונים מופיעות מספר תשובות לקושי זה, אך אין לומר שרש"י סובר שתשובות אלו הן כה פשוטות, עד כדי כך שאין צורך להזכירן, כי: א) בפירושים הללו אנו מוצאים מספר חילוקי דעות וכדומה, שאינם פשוטים אפילו בדרך הגמרא... ב) ועיקר: התירוצים המופיעים בפירושים הנ"ל אינם מתקבלים לפי דרך הפשט, כפי שיוסבר להלן⁵.

ב. תשובות המפרשים אינן מתאימות לפשט

הרמב"ן⁶ משיב לשאלה זו, שהאבות שמרו

רק מן האב ולא מן האם, ובמילא לא היו אחיות כלל עפ"י דין, כי "אין אבות לבינ" (רש"י וירא כ, יב), ולכן אי"ז שייך ל"תרי"ג מצוות שמרתי", כי מה שקיימו האבות כה"ת עד שלא ניתנה הוא דוקא בנוגע לציוויים (שמציאות כוונתם שלא אחרי מ"ת היתה אסורה, נמנעו מזה האבות אף שלא נצטוו), משא"כ בנדו"ד, שכל המציאות דאחיות מן האב נתחדשה לאחר מ"ת ומקודם מ"ת לא היו אחיות כלל (במציאות תורנית), לא הוצרך יעקב להחמיר ע"ע בזה. אבל – אינו. כי

א) מכיון ש(ע"פ דרך הפשט) טעם האיסור דשתי אחיות הוא בכדי שלא לסתור אהבה הטבעית כדלהלן סעיף ג, מסתבר שאיסור זה באחיות מן האב הוא גם בבינ", מכיון שגם בהם ישנו טעם האהבה. וראה להלן הערה 21.
ב) מפרש"י (תולדות כו, ה) "שניות לעריות" מוכרח שנוהרו גם בעריות שמצד קרובה דאב, שהרי כל השניות (לבד מאם אמו) הם בקרובה דאב (יבמות כא, סע"א)*. ובהכרח לומר, אשר א) מה שקיימו כה"ת עד שלא ניתנה הוא גם כשה"מציאות" נתחדשה לאחר מ"ת. או (ב) לפי שאבהות היא מציאות תורנית גם בבינ" בנוגע לדינים אחרים עכ"פ, כמו כיבוד אב (רש"י ס"פ נח); ירושה (כדמוכח בפשטות מכ"כ עניני ירושה שקודם מ"ת); יחס (ראה רש"י ברה כה, מה). (וראה רמב"ן יבמות צה, א). [אבל מש"כ ברש"י וירא יט, לג. לו. כ, א] – אינו אלא ענין של "גנות" – כמפורש ברש"י שם. וכ"מ מפשטות הכתובים שאין זה חטא מות. וראה ג"כ רמב"ן שם יט, לב].
ג) ועיקר: החילוק הנ"ל (האם נתחדש במ"ת רק הציווי, או – גם המציאות (תורנית) והשייכות) אינו פשוט כ"כ עד שכן ה' למקרא יבינו מעצמו מבלי כל רמז ע"ז בפרש"י. (6 תולדות שם.

* ואף שבע' ב' שם: אשת אחי האם מן האם וולפי מסקנת הגמרא גזרו עלי' לא מצד אשת אחי האם מן האב. כ"א לפי "דכל שבנקבה נערה בוכר גזרו אשתו משום עני" (וראה תוס' שם ד"ה לא) "דטעם גמור הוא ולא סימנא בעלמא". וצע"ק בלשון הרמב"ם ה"ל אישות פ"א ה"ז). ועם (כב, א) "שלישי שבבת אשתו" ושהכונה היא גם לבת בת בתה (כברמב"ם שם. ואין לומר שלפי פרש"י שם ד"ה ושבתו. הכוונה היא רק לבת בן בתה – כי אין סברא לחלק ביניהם). "דביעי שבחמותו" וברש"י שם: "אם אם חמותו" (ולפי מ"ש בתוס' כא, ב. ד"ה אשת) גם אחות אם אמו) – מ"מ פשוט שבתות רש"י (בפ' תולדות) היא שאברהם שמר (לא רק אחים מאיסורי השניות, כ"א) כל השניות. ומ"ש בפנים ההערה "לבד מאם אמו" – הוא ע"פ הברייתא (כא, א). והרי מובן שעיקר השניות הם אלו שנמנו בהברייתא. כדמוכח מפשטות הלשון: מה הם שניות כן. והשאר הן רק "שיו"ר, וכלשון הגמרא שם (כא, ב) "תנא ושייר". שלשון זה מוכיח – כמו שנתבאר מכבר – שהוא שיו"ר ולא עיקר. – ועד"ו: בכ"מ שהובא לשון זה צריך לפרש כן. ורק עפ"ז מובן למה דוקא אלו דשייר לא הוזכרו בפירוש (שבדואי אינו דרך מקרה).

הענין שהזמן גרמא בדורנו זה ובזמננו זה – הגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו, כפי שדובר פעמים רבות לאחרונה, שעתה כבר סיימו את כל הענינים וצריך רק לקבל פני משיח צדקנו בפועל ממש.

... על אחת כמה וכמה בדורנו זה ובזמננו זה – שע"פ סימני חז"ל (במסכת סנהדרין, במדרשים ובכ"מ) נמצאים כבר בשלב הגאולה ממש,

וכמדובר כמה פעמים לאחרונה, שלאחר הריבוי המופלג של מעשינו ועבודתנו במשך כל הדורות, ובפרט לאחר עבודתם של רבותינו נשיאינו. . . עד לעבודתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – כבר סיימו את כל הבריורים,

כולל גם הברור של "עשו הוא אדום"¹. . . הרי עשו כבר נתברר לגמרי, כפי שרואים זאת גם בהנהגה בזמן הזה (בגלות אדום) של אוה"ע המתייחסים ל"עשו הוא אדום", בדרך מלכות של חסד (והנהגה זו מתפשטת גם בעוד מדינות, כפי שראו ורואים בפרט לאחרונה) –

הרי מובן, שעתה נמצאים כבר במצב בו הגוף הגשמי ואפילו גשמיות העולם כבר נתבררו ונזדככו לגמרי, והרי הם "כלי" מוכן לכל האורות והענינים הרוחניים, כולל ובעיקר – אורו² של משיח צדקנו, אור הגאולה האמיתית והשלימה.

... והדבר היחיד שחסר הוא – שיהודי יפקח את עיניו כדבעי, ויראה איך הכל כבר מוכן לגאולה! יש כבר את ה"שולחן ערוך", יש כבר את הלוייתן ושור הבר ויין המשומר³, ויהודים כבר יושבים סביב השולחן – "שולחן אביהם"⁴ (מלך מלכי המלכים הקב"ה), יחד עם משיח צדקנו (כפי שכתוב בספרים⁵ שבכל דור ודור ישנו "א' מזרע יהודה שהוא ראוי להיות משיח"), ובדורנו נשיא דורנו כ"ק מו"ח

(1) תולדות כה, ה. וראה לעיל ע' 1 הערה 2, ובהנמטן בשה"ג שם.
(2) רש"י פרשתנו לא, ג.
(3) וישלח לב, ה.
(4) אחרי יח, יח.
(5) לכאורה ה' אפשר לתרץ, שד' האמהות היו אחיות

המשומר³, און אידן זיצן שוין באַם טיש – „שולחן אביהם“⁴ (מלך מלכי המלכים הקב"ה), צוזאַמען מיט משיח צדקנו (ווי עס שטייט אין ספרים⁵ אַז בכל דור איז דאָ „א' מזרע יהודה שהוא ראוי להיות משיח“), ובדורנו נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, און נאָך ארבעים שנה פון הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מען שוין אויך „לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע“⁶;

איצטער דאַרף נאָר זיין, כאמור, אַז מ'זאָל אויפּעפענען דעם „לב לדעת“ און אויפּעפענען די „עינים לראות“ און אויפּעפענען די „אזנים לשמוע“, און עד"ז – אויסנוצן אַלע רמ"ח אברים און שס"ה גידים הגשמיים – נוסף אויף לימוד התורה וקיום המצוות בכלל (רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח אברים⁷ ושס"ה מל"ת כנגד שס"ה גידים⁸) – אויף לימוד פנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות וקיום הוראות רבותינו נשיאינו, כולל – לערנען וועגן עניני גאולה, אין אַן אופן אַז דאָס זאָל אויפּעפענען דעם לב ועינים ואזנים – מ'זאָל פאַרשטיין, זען און הערן בפשטות ממש אין גשמיות העולם – די גאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, און לערנען תורתו של משיח (פנימיות התורה) באופן של ראי', וואָס דאָס אַלץ איז שוין דאָ מן המוכן, מ'דאַרף נאָר אויפּעפענען די אויגן וועט מען עס זען!

... אויך דעם מנהג ישראל וואָס איז הולך ומתפשט בזמננו זה – צו לערנען עניני גאולה ועניני משיח, בכדי זיך און אַנדערע נאָכמער צוגרייטן צו דעם גילוי פון דער גאולה האמיתית והשלימה, כנ"ל.

(משיחות ש"פ ויצא, ט' כסלו תשנ"ב)

3) ראה ברכות לד, ב. ב"ב עה, א. ויק"ר פ"ג, ג. ועוד.

4) ברכות ג, סע"א.

5) פ"י הברטנורא למגילת רות. וראה גם שו"ת חת"ם חו"מ (ח"ו) בסופו (סצ"ח). וראה שו"ח פאת השדה מע' האלף כלל ע'. ועוד.

6) תבוא כט, ג.

7) מכות כג, סע"ב.

8) זח"א קע, ב.

הקושי שהוזכר לעיל¹², שכיון שרחל ולא, וכן בלהה וזלפה, התגייירו לפני נישואיהן עם יעקב, הרי עקב הגיור אין הן נחשבות לאחיות, שהרי „גר“¹³ שנתגיייר כקטן שנולד דמי“.

אך מובן, שלפי הפשט אין די בתירוץ זה: א) לפי פשט הפסוקים אין נרמז בשום מקום, שלפני מתן תורה חל על היהודים דין אחר מאשר על בני נח¹⁴, מלבד מה שמוזכר במפורש, שהם חייבים במצות מילה ועוד. קיום תרי"ג המצוות על ידי האבות¹⁵ הוא רק חומרה שהם קבלו על עצמם.

ויותר מכך: קבלה זו לא חייבה את זרעם אחריהם לשמור תרי"ג מצוות, כמוכה מ"זיקח עמרם את יוכבד דודתו“¹⁶.

וכיון שלא היתה הבחנה מיוחדת המפרידה את היהודים, כיהודים, מבני נח, אין מתאים לכאן כלל מושג של גיור¹⁶.

12) פ"ד שם בשם מהר"ש יפה. וראה גם גו"א ויגש שם. 13) יבמות כב, א. וש"נ.

14) ואדרבה הפכו משמע מהנאמר לאברהם ואתה תבוא אל אבותיך (לך טו, טו). ואין לומר שתרח התגייה, שהרי מפורש שם ברש"י: אבי ענ"ז (שוהו מז' מצות ב"ג – ראה פרש"י ד, כו. יא, כח)... עשה תשובה. ותו לא.

15) ראה פרש"י בראשית (כו, ה). כו, ג. לב, ה. וראה ג"כ יט, ג.

16) וארא ה, כ.

16*) ואין סתירה לזה ממש"ש רש"י (לך יב, ה) „אברם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים“ – כי [נוסף לזה שאי"ז פשוטו ממש, שהרי לאח"כ כותב רש"י „ופשוטו של מקרא“] כוונתו ב"מגייר" ו"מגיירת" היא לא שינוי המציאות שלהם – שלא נמצא זה קודם מ"ת. ולהעיר מהל' „ערב“ (בא יב, לה) ופרש"י שם ובתשא (לב, ז) – כ"א למה „שהכניס תחת כנפי השכינה“, שגם זה נקרא בשם גירות (אבל לא לגירות ממש – כי קודם מ"ת לא ה' שייך – ע"פ דרך הפשט – ענין הגירות, כפנים).

ועפ"ז מובן מה שבתחלת פירושו [כשמפרש כללות הענין ד"אשר עשו"] כותב „שהכניס תחת כנפי השכינה“ – ולא „שגיירו“ (כבב"ר פל"ט, יד: „אלו הגרים שגיירו“). ורק לאח"כ כשמפרש בזה פריטים – „אברהם... את האנשים, ושרה... את הנשים“ – כותב „מגייר“ ו"מגיירת", כי לאחרי שהדגיש כבר בכללות הענין „שהכניס תחת כנפי השכינה“, אינו צריך להדגיש עוד פעם בהפרטים, שאין כוונתו לגירות ממש.

(ולהעיר גם מזה שבתרגום אונקלוס [שהוא קרוב יותר לפשוטו של מקרא (משא"כ תיב"ע וירושלמי)] מתרגם די שעבדו לאורייתא, ולא „די גיירו“ או „דגיירו“ כבתיב"ע וירושלמי).

תרי"ג מצוות רק בהיותם בארץ ישראל, ויעקב נשא שתי (ארבע) אחיות בהיותו בחרן. אך לפי רש"י אין לקבל תירוץ זה, שהרי, כאמור לעיל, רש"י אומר במפורש³ שאף בזמן שיעקב היה אצל לבן הרשע בחרן הוא שמר תרי"ג מצוות.

תשובה נוספת היא, שיעקב נשאן על-פי ציווי ה', כדי להעמיד שנים-עשר שבטים⁷. אך גם תשובה זו אינה מתקבלת לפי דרך הפשט, ואינה מתאימה לדרכו של רש"י: אמנם, מובן בפשטות⁸, שכאשר יש הוראה מפורשת מהקדוש-ברוך-הוא, יש לקיימה אף כאשר היא נוגדת למצוה שנצטוו בה, אך הרי אין אנו מוצאים בשום מקום, שיעקב נצטווה על ידי הקדוש-ברוך-הוא לשאת את רחל, את בלהה או את זלפה⁹. אדרבה, מפשטם של הפסוקים מוכח, שיעקב נשא מאוחר יותר את רחל כתוצאה מכך שרצה לשאתה לפני כן, לפני שנשא את לאה לאשה. וכן לגבי נישואיו עם בלהה ועם זלפה, הרי נאמר שם¹⁰: „ותתן... לאשה“ – לא מפני ציווי ה'!

ג. בנות לבן התגייירו:

ישנו דיון בספרים, אם האבות, לפני מתן תורה, יצאו לחלוטין מכלל בני נח. כלומר, אף להקל, או רק להחמיר¹¹. לפי השיטה, שהם יצאו מכלל בני נח גם להקל, מתרצים את

7) פרשת דרכים דרך האתרים דרוש ראשון (ד"ה ובוה נבאר) בשם מהר"ש יפה. וראה גם גו"א ויגש מו, יו"ד.

8) שלכן לא הוזקק רש"י לפרש שום טעם על ששלח אברהם את ידו לשהוט את יצחק (וירא כב, יו"ד) – אף שב"נ הזהירו על ש"ד (נח ט, ה"ז) – מכיון שזה ה" עפ"י הדיבור.

9) בפרש"י בפרשתנו (כט, לד): „שהאמהות נביאות היו וידעות כו' וד' נשים ישא“, אבל [נוסף על מה שדובר מאו, שאי"ז מכריח שגם יעקב ידע מזה (וממ"ש רש"י בפרשתנו (כט, יז): „שהיתה סבורה לעלות כו"י; (ל, כב): „ושהיתה מצירה כו"י, מוכח שאפי' האמהות שידעו שד' נשים ישא לא ידעו זה מקודם, או שלא ידעו את מי ישא] (א) ידיעה זו אינה הוראה וציווי. (ב) אינו מוכרח שידע מי יהיו נשיו. (ג) אדרבא – מפשטות הכתובים משמע שמקודם לא ה' כלל בדעתו של יעקב לישא את לאה. וכן בנוגע לבלהה וזלפה, כדלהלן בפנים.

10) פרשתנו ל, ד. שם, ט.

11) ראה בארוכה פ"ד שם דרוש הנ"ל. בית האוצר אות א'.

אף אם נרצה לומר שעצם הקבלה על עצמם לשמור תרי"ג מצוות נחשבה כגיור, אין מתקבל על הדעת לומר שקבלה זו, שהיא במטרה של חזומה, תביא עמה בו בזמן את הדין של "גר שנתגייר כקטן שנולד", אשר מהותו היא להקל. אמנם בפועל לא היתה קולא במקרה זה, כי בני נח מותרים בשתי אחיות, אך כיון שמהות הדין "גר שנתגייר כקטן שנולד" היא קולא, קשה לומר שדין זה חל עליהם אפילו לגבי ענין שאין בו קולא¹⁷.

(ב) אין אנו מוצאים כלל בפירוש רש"י על התורה את הדין שגר שנתגייר, כקטן שנולד דמי¹⁷.

(ג) לפי פשט הפסוקים אין אנו מוצאים בשום מקום בתורה, שגר נחשב עקב גיורו כקטן שנולד. ואדרבה: זהו ההיפך מן הנראה במוחש, שזוהי דרך הפשט. כפי שמוכן מכך שהקדוש ברוך הוא אמר לאברהם אבינו¹⁸: "ואתה תבא אל אבותיך...", שתרח נחשב בתורה לאביו של אברהם אף לאחר שאברהם התגייר¹⁹, וחזרתו בתשובה היא בשורה לאברהם. ועוד ועיקר, שאברהם "תבא אל אבותיך".

(17) וכן מוכרח גם עפ"י דרך ההלכה – לפי פירוש רש"י [דבי עסקינן] "שניות לעריות" (תולדות שם) – שהרי "לא גזרו שניות בגרים" (יבמות שם).

* (17) בש"ח לך יב, ה מפרש ש"ש רש"י "כאילו עשאו" הוא לפי שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי. אבל [נוסף על שהוא היפך המוחש, ובמילא – היפך דרך הפשט כדלהלן בפנים] כוונת רש"י שם ב"מגיר" ו"מגירת" היא רק שהכניסו תחת כנפי השכינה (כנ"ל הערה *16) – והרי אפילו ע"פ דרך ההלכה, כשב"נ מקבל עליו ז' מצוות וכיו"ב (אבל לא נתגייר) אינו כקטן שנולד.

ומזה מוכרח שכוונת רש"י שם ב"כאילו עשאו" הוא בעיקרו בנוגע לאברהם ושרה, וכלשון רש"י "מעלה עליהם הכתוב כאילו עשאו", אבל לא בנוגע ל"את הנפש אשר עשו", כי אינם כקטן שנולד (אף ש"ל בדוחק שפירוש "עשו" כאן הוא רק (כמו) תיקון (וכיו"ב) – ע"ד פרש"י בראשית א, ז). ועפ"י יומתק מה שרש"י מפרש את פירושו על "אשר עשו בחור", ואינו מעתיק "את הנפש", ככסנה צט, ב ובב"ר פל"ט, יד.

(18) לך טו, טו. וראה לעיל הערה 14.

(19) אין להוכיח שאין באברהם הענין דגר שנתגייר כקטן כו' ממה שהזיקק אברהם לומר לאבימלך "אך לא בת אמי" (וירא כ, יב) – כי יש לומר שאבימלך לא הי' מתקבל אצלו אשר גר שנתגייר הוא כקטן שנולד. וכן אין להוכיח מפרש"י ס"פ נח "שלא כו' יאמרו לא קיים אברם את כבוד אביו" וכנ"ל בנוגע לאבימלך.

(ד) איסור נשיאת אחות אשתו אינו מפני קירבה בלבד, כאיסורי עריות אחרים של קרובים, אלא הוא קשור להימנעות מקלקול היחס של האהבה הטבעית הקיימת בין אחיות²⁰: כיון שבין אחיות קיימת אהבה טבעית זו אל זו, אסור לשאת שתי אחיות ולגרום על ידי כך שהן תהיינה צרות ושונאות זו לזו²¹.

לפי זה יוצא בדרך הפשט, שאף אם לפני מ"ת היה קיים לגביהן הדין של "גר שנתגייר כקטן שנולד" ביחס לאיסורי עריות אחרים, הרי היה צריך להיות בכך יוצא מן הכלל לגבי איסור נשיאת אחות אשתו, כי גם בין שתי אחיות שנתגיירו קיימת האהבה הטבעית²², ואסור לגרום לכך שהן תהיינה "זו צרה לזו"²³.

ד. אין לקיים הידור הפוגע בציווי מפורש

ההסבר בענין זה הוא²⁴:

(20) וכמפורש בקרא (אחרי יח, יח) שהטעם ד"לא תקח" הוא "לצרור". וראה רמב"ן, טור הארוך וספורנו שם (וראה גם חינוך מצוה רז), שמטעם זה האיסור הוא רק "בחיי". (וראה לקמן ע' 188'9, שעפ"י דרך הפשט – כ"ה גם בכל העריות (לבד מאשת אחיו)).

(21) ואולי יש לומר, שמטעם זה האיסור דאחות אשתו – בדרך הפשט (ולהעיר שלפי הרמ"ה (סנה' נח, א) כן הדין גם עפ"י דרך ההלכה למ"ד שעריות בב"נ לפינן מ"אישי איש" – הוא גם בב"נ).

(22) להעיר מפרש"י וישלח לב, ז. יב.

(23) אלא שעפ"י גם עתה בגרים – צ"ל האיסור דשתי אחיות ולא מצאתי זה בש"מ לע"ע.

(24) גם יש לומר (וכן מוכרח, באם נאמר כנ"ל הערה 21), שמכיון שהטעם דאשה אל אחותה לא תקח הוא "לצרור" – נבדוד (גבי לא רחל), מכיון שרחל מסרה חסמינים ללאה (רש"י פרשתנו כט, כה) וא"כ הרי בודאי שלא תהי' צרה לה* – ליכא האיסור דאחות אשתו (ע"ד הפשט).

(* ואין סתירה לזה מפרש"י וישלח (לה, כב) "אחות אמי היתה צרה לאמי" – כי הכוונה שם הוא (א) למה שמסתו היתה נתונה תדיר באהל רחל (ובדוגמת "שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי" שהוא מצד שנתן יעקב את מסתו באהל בלהה וכמוכן מה שעי' "בלבל משכבו" רצה לפעול שלא תהא צרה כו'). (ב) וגם בזה הכוונה ב"צרה" אינו שהיא מצידה לה ושנאה (כענין "לצרור" – ראה מקומות שנסמנו בהערה 20), ורק בשם המושאל (כי פשוטו שיעקב לא גרם ששתי אחיות יהיו צרות זו לזו. גם ע"י נתינת מסתו תדיר באהל רחל – אף ש"ל שאין בזה איסור, כי האיסור ד"לעשות את זו צרה לזו" הוא דוקא "לא תקח" והרי ע"י לקיחתו אותן לא נעשו צרות. כפניס ההערה).

ג.

דעם ענין שהזמן גרמא בדורנו זה ובזמננו זה – די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, ווי גערעדט מערערע מאָל לאחרונה, אַז איצט האָט מען שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים און מ'דאַרף נאָר מקבל זיין פני משיח צדקנו בפועל ממש.

. . . על אחת כמה וכמה בדורנו זה ובזמננו זה – וואָס לויט די סימנים אין חז"ל (אין מס' סנהדרין, אין מדרשים ובכ"מ) האַלט מען שוין באַ דער גאולה ממש,

וכמדובר כמ"פ לאחרונה, אַז נאָך דעם ריבוי מופלג פון מעשינו ועבודתנו במשך כל הדורות, ובפרט נאָך דער עבודה פון רבותינו נשיאינו . . . ביז די עבודה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – האָט מען שוין פאַרענדיקט אַלע בירורים,

כולל אויך – דעם בירור פון "עשו הוא אדום"¹. . . איז עשו שוין אינגאַנצן נתברר געוואָרן, ווי מ'זעט עס אויך אין דער הנהגה בזמן הזה (בגלות אדום) פון די אוה"ע וואָס שטאַמען פון "עשו הוא אדום", בדרך מלכות של חסד (און אַזוי ווערט נתפשט די הנהגה אין נאָך מדינות, ווי מ'האָט געזען און מ'זעט בפרט לאחרונה) –

איז דאָך פאַרשטאַנדיק, אַז איצטער האַלט מען שוין באַ דעם מצב אַז דער גוף הגשמי און אפילו גשמיות העולם איז שוין אינגאַנצן נתברר ונודרך געוואָרן, און איז אַ "כלי" מוכן אויף אַלע אורות וענינים רוחניים, כולל ובעיקר – אורו² של משיח צדקנו, אור הגאולה האמיתית והשלימה,

. . . און די איינציקע זאַך וואָס פעלט איז – אַז אַ איד זאָל אויפגעפּענען זיינע אויגן כדבעי, וועט ער זען ווי אַלץ איז שוין גרייט צו דער גאולה! מ'האָט שוין דעם "שולחן ערוך", מ'האָט שוין דעם לוייתן ושור הבר ויין

(1) וישלח לו, א.

(2) זח"ג לר, ב. הובא ונת' בלקוטי לוי"צ לזח"ג ע' ריט ואילך.

הוספה בשורת הגאולה

ז.

„ובאותו הזמן לא יהי שם לא רעב ולא מלחמה“ . . ומעין זה גם ברגעי הגלות האחרונים – שגם כאשר „מלכיות מתגרות כו“, „מלך פרס מתגרה במלך ערבי . . וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים“, נמצאים בניי במעמד ומצב של מנוחה ושלום, כיון שהקב"ה אומר להם „בני אל תתייראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם . . הגיע זמן גאולתכם“, והמלך המשיח – גואלן של ישראל – „עומד על גג בית המקדש . . ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם“².

(משיחות ש"פ ויצא, ד' כסלו תנש"א)

לקוטי

ויצא

שיחות

קבלת האבות על עצמם לשמור את כל התורה לפני שניתנה היתה, כאמור לעיל, חומרה והוספה בצדקתם, והיא נחשבת לזכות מיוחדת, כנאמר²⁵: „עקב... משמרת...“ . לכן מובן, שכאשר קיום מצוה מסויימת שלא נצטוו עליה היווה סתירה למצוה שעליה הם כן נצטוו, הרי אז הם לא קיימו את המצוה שעליה לא נצטוו. כי ברור, שהחומרה והידור אינם יכולים לדחות ציווי וחובה.

במלים אחרות: במקרה זה מחייב קיום התורה לא לפעול לפי ההידור והחומרה, כיון שהם סותרים את הציווי שחייבים בו.

זהו הטעם בפשטות²⁶ לכך שאברהם לא קיים את מצות מילה לפני שנצטווה עליה, למרות שיש בכך סתירה, לכאורה, לנאמר⁶ „וישמור משמרת...“²⁷:

על „ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש“²⁸ אומר רש"י, שב"דמכם" הכוונה היא ל"שופך דם עצמו", ולפי הפשט יוצא, שאסור לאדם לשפוך את דם עצמו, אף כאשר אין הדבר גורם להיפך החיים²⁹, ואפילו לא למחלה (בדומה

25) תולדות כו, ה ובפרש"י שם.

26) בפנימיות הענינים – ראה תו"א ס"פ לך. וראה גם לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 91 ובהנשמן שם.

27) התירוץ הידוע (ריב"א עה"ת ס"פ לך), שמכיון שקיום מצות מילה שייך רק פעם אחת, לכן לא מל א"ע עד שנצטווה על זה, כי „גדול מצווה ועושה כו“ (קדושין לא, א. וש"נ) – אין לאומרו לפרש"י עה"ת כי (א) בפשטות הכתובים ובפירש"י לא נזכר זה דגדול מצווה כו. (ואין לומר שזה דבר פשוט כ"כ שה"בן חמש (למקרא) מבין זאת מעצמו – שהרי אפילו רב יוסף חי סבור מקודם אשר אינו מצווה ועושה גדול יותר (קדושין שם)). (ב) לפי"ז נמצא, ש"וישמור משמרת גו"י" חי במיעוט שנותיו – רק באותם השנים לאחר ששל עצמו ולא לפני, שהרי סו"כ"ם לא שמר מצוה זו ופשיטא שלא חי זה עק"ב שנה (נדריים לב, סע"א) (להביאר שבהשחתה – ראה להלן הערה 45).

28) נח ט, ה.

ברמב"ן שם, שפירוש "דמכם לנפשותיכם" הוא הדם שהוא לנפש ולא דם האברים שאין הנשמה תלויה בהם. אבל בפירש"י שם: (א) "דם עצמו" – סתם. (ב) "לנפשותיכם – אף החונק עצמו", ולא קאי א"דמכם".

29) וכן מוכח ממש"ש רש"י "לנפשותיכם – אף החונק עצמו אעפ"י שלא יצא ממנו דם". ובאם נאמר שהאיסור בשופך דם עצמו הוא דוקא כשכא עי"ז לידי מיתה – לא הוצרך הכתוב לומר "דמכם", שהרי זה נכלל כבר

ל"דמו לא תאכלו"³⁰, הנאמר בפסוק הקודם לגבי דם בהמה, אשר שם מציין רש"י במפורש שהכוונה היא ל"דם מן החי". ולכן לא מל אברהם את עצמו לפני שנצטווה, כי הדבר היה כרוך באיסור שפיכת דמים, שהיה מופר על ידי מילת עצמו, ובמיוחד כאשר הדבר גורם למחלה³¹, ועלול אף להביא לידי סכנה³². ואילו לאחר שנצטווה על המילה, הרי הציווי המפורש על כך דוחה את איסור שפיכת דמים^{32*}.

ה. יש תוקף להנהגות שבני נח קבלו על עצמם

בנוסף למצוות שעליהן נצטוו בני נח, יש מספר ענינים שכל בני נח קבלו על עצמם. כדברי רש"י³³: „שהאומות גדרו עצמן מן העריות על ידי המבול“, והכוונה בכך היא, שהם סייגו עצמם גם מאיסורי עריות אשר עליהם לא נצטוו.

בכך מובנים בפשטות דברי רש"י במקום אחר³⁴: „שלא יהא הדבר מפורסם לכל, ויאמרו לא קיים אברם את כבוד אביו“, למרות שעל כיבוד אב נצטוו לראשונה רק במרה³⁵. כי כיבוד אב היתה אחת ההנהגות הטובות שהם קבלו על עצמם³⁶.

ב"לנפשותיכם". (ועפ"י מתורגם בפשטות קושיית הגו"א – נח שם).

ויש לומר שהוכחת רש"י לפרש כן, הוא מזה גופא שפרט הכתוב "דמכם". (30) שם ט, ד.

(31) ראה רש"י ר"פ וירא: לבקר את החולה.

(32) שלכן מחללין עליו את השבת (שבת קלד, ב). ובתחומא (לך טו): מילה סכנת נפש היא לפיכך כו. ועפ"י יש לתרץ ברמב"ם (הל' מילה סוף פ"א: א) שכותב (ומסיים) במיוחד במילה "שסכנת נפשות דוחה את הכל", אף שכבר אמרה (בהל' יסוה"ת רפ"ה) "כל מצות האמורות בתורה... וחי בהם ולא שימות בהם", וזהו גם בספק (יומא פה, ב) (ולמעיר מהל' שבת רפ"ב). (ב) שאינו מסתפק בזה ומוסיף "ואפשר למול לאחר זמן וא"א להתויר נפש א' מישראל לעולם".

32*) ומה שאמר יוסף למצרים שימולו (פרש"י מקץ מא, נה) – נתבאר בלקו"ש ח"ה ע' 138 ואילך.

(33) וישלה לד, ז.

(34) ס"פ נח.

(35) רש"י משפטים כד, ג. ואתחנן ה, טו. (וכ"ה בסנהדרין נו, ב).

(36) ראה נח ט, כג ובפרש"י שם.

ז. הידורים – לא על חשבון אחרים!

אחת ההוראות הנלמדות מכך בפשטות לכל יהודי היא: כאשר הוא חפץ להחמיר על עצמו ולהדר, עליו לוודא בראש ובראשונה שלא יהא זה על חשבון אחרים.

אדרבה: אנו מוצאים, שחיבתו של הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו – "ידעתיו", מלשון חיבה⁴⁶ – היא בעיקר "למען אשר (על כך שהוא) יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה ומשפט"⁴⁶ – לאו דוקא על כך שהוא קיים את כל התורה כולה לפני שניתנה, אלא על כך שבני אברהם לדורותיהם יעשו צדקה זה עם זה, באופן של "משפט", כפי שמוסבר בתורת החסידות⁴⁷, שיהודי צריך "לשפוט" את עצמו מה מגיע לו, והרי "ידע איניש בנפשי", ואת היתר עליו לתת לוולתו.

וכשם שהדבר בגשמיות, כך גם ברוחניות: כאשר יש יהודי שאינו קרוב ליהדות וצריך לתת לו צדקה ברוחניות, ללמדו ולהנחותו בדרך ליהדות וכדומה, אין ליהודי אחר, המסוגל לעשות זאת, שום הצדקה לטעון, שעדיף לו לנצל את זמנו לקידום עצמו בתורה ובעבודת ה', אלא עליו לשפוט את עצמו: במה הוא חשוב ונעלה יותר מזולתו, שהוא זקוק להידורים למיניהם ברוחניות על חשבון מניעת ענינים נחוצים ביותר מיהודי אחר?

ח. מבצע תפלין – צדקה ברוחניות ובגשמיות

מסופר בפרשתנו על עבודתו של יעקב ב"מקלות", אשר היתה בדומה למצות

³⁷ "ותרי"ג מצות שמרת" (ולא "קיימתי" כביומא (כה, ב) "קיים", או "עשיתי" כבקדושין (פב, א) "עשה"), והיפך השמירה הוא דוקא כשעובר על ל"ת או מבטל מ"ע באיסור, ולא כשעובר מצד ציווי התורה, ואדרבא זוהי שמירת המצות. ובדוגמת עשה דוחה ל"ת, פקו"ג דוחה כו', ועוד – שמקיים ציווי התורה ע"י שאינו מקיים המצוה. וכדלעיל בפנים.

⁴⁶ וירא ית, יב ופרשי"י שם.
⁴⁷ ראה תו"א סג, ב. ד"ה ג"ח תרמ"ג סעיף ג'. אשר ברא תרפ"ט (סה"מ קונט"ח א"י) ס"ד. ובכ"מ.

יותר מכך: ענינים אלו אשר עליהם לא נצטוו, אלא "אדרו עצמן" וכדומה, קבלו לאחר מכן תוקף על פי דיני בני נח ועל פי התורה, והעוברים עליהם נענשו הן בידי שמים³⁷ והן בידי אדם³⁸.

מכך מובן בפשטות, שאם קיום מצוה מסוימת שהאבות קבלו על עצמם סותר להנהגה טובה שכל בני נח קבלו על עצמם, הרי אסור לאבות לקיים את החומרה והקבלה שלהם, כי הענינים שכולם קבלו על עצמם הם בעלי תוקף וחומרה יותר ממה שהאבות קבלו על עצמם.

ו. אינשיאת רחל – רמיה

אחת ההנהגות הטובות שקבלו על עצמם האומות היתה להימנע מרמיה זה את זה. כמובח מטענת יעקב אל לבן "ולמה רמיתני"³⁹, עד שאפילו לבן (הרמאי⁴⁰) היה מוכרח להצטדק בתירוץ ש"לא יעשה כן במקומינו..."⁴¹.

לפי זה מובן מדוע נשא יעקב את רחל⁴², למרות האיסור של "ואשה אל אחותה לא תקח", כי לפני כן הבטיח יעקב לשאת את רחל, ואף נתן לה סימנים⁴³, ואילו לא היה מקיים את הבטחתו, היתה זו רמיה, ובמיוחד כאשר כתוצאה מכך היה חשש שהיא תיפול בגורלו של עשו, דבר שהיה גורם לה לצער עצום⁴⁴. לכן מובן, שהחומרה של שמירת הלאו "ואשה אל אחותה לא תקח", אשר עליו עדיין לא נצטוו, אינה יכולה לדחות את איסור הרמיה⁴⁵.

³⁷ וכמו שמצינו שנענש יעקב על שלא קיים כבוד אב ואם (רש"י (ישן) ס"פ תולדות. וישב לו, לד) – אף שלא נצטווה ע"ז.

³⁸ ראה מפרשים בענין הריגת אנשי שכם. להלן ע' 190.

³⁹ פרשתנו כט, כה.
⁴⁰ ראה רש"י כט, יח.
⁴¹ פרשתנו כט, כו.
⁴² בנוגע לבלהה וזלפה – ראה לקמן ע' 230 ואילך.
⁴³ רש"י כט, כה.
⁴⁴ ראה רש"י פרשתנו ל, כב.
⁴⁵ ואין להקשות על מ"ש רש"י "ותרי"ג מצות שמרת" וכן על מ"ש "וישמור משמרתו וגו'" (שהכוונה הוא לכל המצוות), והרי סוכ"ס לא קיים (אברהם) מצות מילה (וייעקב) מצות איסור אחות אשתו – כי רש"י משנה ומדייק

תפלין⁴⁸, ולפיכך כאן המקום לעורר שוב על חיווק "מבצע תפלין" – להשתדל בכל הדרכים שעוד יהודי ועוד יהודי יניחו תפלין. ובמיוחד שבמצב הנוכחי אין זו רק צדקה ברוחניות, אלא אף צדקה בגשמיות, כי כל הוספה בהנחת תפלין מוסיפה ב"ויראו ממך"⁴⁹ וב"וטרף זרוע אף קדקוד"⁵⁰, שבזכות הנחת תפלין יפול פחד על כל שונאי ישראל, והיהודים ינצחו.

וזהו גם ההכנה לביאת משיח צדקנו, שלאחר ביאתו ועל ידו⁵¹ יבוא קץ הגלות,

⁴⁸ זח"א קסב, א.

⁴⁹ ברכות ו, א. וראה בארוכה לקו"ש ח"ו ע' 271 ואילך.

⁵⁰ ראה הל' קטנות להרא"ש, הל' תפלין סט"ו וז"ל: מפני קיום מצות תפלין (שמניחין על הזרוע והקדקד) ותיקונו יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקד (ראה לקו"ש ח"ט ע' 11 הערה 57, בחיי ס"פ מטות (הובא בשו"ג שם)).

⁵¹ ראה רמב"ם (הל' מלכים ספ"א) פס"ד ברור בזה וז"ל: יעמוד מלך במית דוד הוגה בתורה ועוסק במצוות...

ויכוף כל ישראל לילך בה ולחוק בדקה וילחם מלחמות ה'... עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדתי ישראל כו'. (וידוע אשר מדייק הרמב"ם גם בסוד דבריו. וראה ג"כ התחלת הפרק שם).

ואין שום פוסק חולק בזה. וידוע הכלל (ראה משל"מ הל' כלאים פ"ט, ה"א ובס' שנשמנו בשד"ח כללי הפוסקים ס"ז סק"א) שבמקום שג"כ הרמב"ם לא השיגו עליו ה"ז הוכחה שמוסכמים לדבריו. ובנדו"ד ה"ז הראב"ד, הכסף משנה (הב"י, מרן המבשר), הרדב"ז וכו'.

והרי פס"ד הלכה למעשה הוא דוקא בספרי הפוסקים ולא במדרשי חז"ל ואפילו לא בסוגיות המורות שבש"ס. ובדאי ובדאי שידע הרמב"ם מחז"ל בסנהדרין ובירושלמי ריש ברכות וכו'. ותמיהני שימצא מי שהוא שיאמר שדוקא הוא הוא המבין מחז"ל בסנה' וכו' – והוא הוא החולק על פס"ד מפורש דהרמב"ם והראב"ד ומרן המחבר וכו'.

נוסף על הבלבול והטשטוש והחילוף והתמורה וכו' דגאולה של יחיד או של יחידים וקבוצות רבות מן המיצר

ואחר כך – כפי שאומר הרמב"ם בבירור ובפירוט –

היה אתחלתא דגאולה ואחר כך הגאולה האמיתית והשלמה, ואחר כך ודוקא על ידי משיח – קיבוץ גלויות, בקרוב ממש בעגלא דידן.

(משיחת ש"פ מקץ תשכ"ח)

והשב"י [אף דשם גאולה עלי' – רש"י ד"ה אתחלתא (מגילה יו, ב)] – בגאולה מן הגלות, שמפני חטאינו גלינו כו' וע"י משיח צדקנו נגאל,

ונוסף על הבלבול וכו' דאתחלתא דגאולה המדוברת בכ"מ בחז"ל שהם ע"ד ההתחלה שהייתה ברגע הראשון שלאחרי חורבן ביהמ"ק וכמפורש באיכ"ר (פ"א, נא) שגעתה פרתו פעם שני' אמר גולד מושיען וגואלן של ישראל, ומפרט שמו ועירו וכו' (וראה חד"ג מהרש"א סנהדרין צה, ב),

אגדה שהובאה גם בנוגע להלכה למעשה, שהרי היא מהטעמים (ברכ"י) או"ח סתקנ"ט וזכור לאברהם ח"א אות ט' (בשם הרח"ו) שאומרים נחם במנחת יום החורבן (ט' באב) ומקדשין הלבנה במוצאי היום (פע"ח ומ"ח במקומו), ומי שלא קיים פו"ר ויש חשש שיתבטל השידוך – עושה הנישואין במוצאי ת"ב (שד"ח מע' ביהמ"צ בסופה), ולאחרי אתחלתא זו – התחיל מר הגלות ר"ל

– וע"ד מאמר הידוע דרבנו הוקן (הובא בפלח הרמון שמות ז, א) "שלפני שמות הגבוהות כמו רשב"י לא נחרב הבית כלל" והרי ערק רשב"י והי' במערה י"ג שנה מפני גזירת רומי וכו' –

– באתחלתא דגאולה מן הגלות, גאולה שתשים קץ לגלות ושאין אחרי' גלות וכו'.

וראה מגילה (יו, ב) בששית קולות בשביעית... אתחלתא דגאולה ובפירש"י ע"ז בסנה' (צו, א).

וה"ד אשר תתחוק האמונה והצפי' לגאולה האמיתית ע"י משיח צדקנו, אשר זה עצמו יקרב (ראה בארוכה שיחת אחש"פ תרצ"ט) וימחר את ביאתו.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

יהי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד